

Romano hangos

8, Kč

ROMSKÝ HLAS – ČTRNÁCTIDENÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 9 • ČÍSLO 18 • VYŠLO 2. ŘÍJNA 2007

zprávy

HOLEŠOV – Obyvatelé kolonie v Holešově na Kroměřížsku mají získat do dvou až tří let nové bydlení. Město hodlá domky ve Školní ulici zbourat a na jejich místě postavit nové. Ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamila Stehlíková slíbila Holešovu pomoc se získáním peněz na výstavbu.

PRAHA – Židovská liberální unie uspořádá 10. listopadu večer v Pařížské ulici v Praze pietní shromáždění k výročí tzv. křišťálové noci. Ve stejnou dobu chtějí projít ulicemi bývalé židovské čtvrti pravíci extremisté. Pochod ohlásili jako „protest proti účasti ČR na okupaci Iráku“. Podle informací ČTK je možné, že magistrát akci extremistů ještě zakáže.

PRAHA – Už více než rok provozuje o. s. Romea internetovou burzu práce nejen pro romské uživatele. Myšlenka vychází z dlouhotrvajícího problému, kterým je vedle diskriminace na trhu práce nízká kvalifikace romské populace. Internetová burza práce má nyní 303 registrovaných uživatelů, jimž denně e-mailem odchází aktuální nabídka volných pracovních míst, a 53 firem, které na jejich stránkách inzerují svá volná místa.

MOST – Více než 190 milionů korun dluží Mostu jeho obyvatelé především na nájemném. Více než 80 milionů korun z toho dluží obyvatelé romského sídliště Chanov za bydlení a další služby v panelových domech ve vlastnictví města. Desetimilionové částky dluží Mostčané na nezaplacených pokutách. Městští úředníci vymáhají dluhy upomínkami, soudně i s pomocí exekutorů.

Účastníky přišel pozdravit také arcibiskup Graubner Romská pouť už tradičně v Olomouci

V pátek a v sobotu 21.–22. září se konala v Olomouci už tradičně romská pouť. Všechny akce se tentokrát odehrávaly v centru Olomouce, zatímco dříve bývaly na nedalekém Svatém kopečku.

Nejdříve to bylo vystoupení romských kapel a tanečnic v letním kině. Sympatické byly dvě věci: poměrně slušná účast, zejména mladých lidí, snad něco kolem 500. Mezi účastníky se pohyboval s naprostou samozřejmostí arcibiskup Jan Graubner a srdečně se s nimi zdravil. Nemusel nic říkat, ale svojí přítomností řekl více než mnohá slova.

Méně sympatická byla úroveň kapel a předváděných „performací“, abychom alespoň s určitou dávkou zdvořilosti vyjádřili své rozpaky nad zřejmě „break dance“ romských dívek.

Sobota začala mší svatou v kostele Neposkvrněného početí Panny Marie, kterou celebroidl uměle a důstojně brněnský farář Rous. Pozdravil přítomné Romy slovy „drazí Romové“ a to potěši-

Terne čhaja, olomoucký taneční soubor Jiřiny Somsiové

Foto: Zuzana Koblasová

lo. Účast nebyla valná a stala se předmětem naléhavé a dlouze pronášené kritiky jedné z Romek na závěr mše přímo v kostele.

Následující seminář v přílehlých prostorách chrámu nevybočoval z norem obvyklých pro tyto události. Diskuse byla živá,

pronášené příspěvky byly četné a unavující. Dobré na sobotu dopoledne.

Karel Oswald

Den otevřených dveří klubu Pavlač

Česká asociace streetwork a nízkoprahové kluby pro děti a mládež po celé republice připravily od 24. do 30. září informační kampaň Týden nízkoprahových klubů. Zúčastnila se jí i dvě brněnská nízkoprahová zařízení pro děti a mládež.

Cílem kampaně bylo upozornit na práci a význam nízkoprahových zařízení, která vyplňují bílé místo mezi společnostmi a dospívajícími. „Pracovníci nízkoprahových klubů poskytují mladým lidem pomoc v obtíž-

ných situacích a také formou prevence usilují, aby mládež obtížné situace zažívala co nejméně a byla si vědoma potenciálních rizik.“ uvedl předseda České asociace streetworků Jindřich Racek.

Výraz nízkoprahový znamená „dostupný, neodrazující od vstupu“. Takové kluby představují pro děti a dospívající zázemí, kde se mohou scházet se svými vrstevníky, jsou i místem pro jejich vlastní aktivity (např. zkoušku kapely, tvorbu vlast-

ních webových stránek nebo zorganizování turnaje ve stolním fotbalu).

Více než padesátka nízkoprahových klubů pro děti a mládež z České republiky uspořádala v rámci kampaně nejrůznější akce pro veřejnost přímo v komunitách, ve kterých působí. Do kampaně se zapojily také nízkoprahové kluby Likusák a Pavlač brněnského občanského sdružení Ratolest a připravily několik akcí pro klienty i veřejnost.

(red)

z obsahu

Když je Rom černý od sazí
V pořadí již čtvrté evropské romské kovářské sympozium ve slovenské Dunajské Lužné se konalo první zářijový víkend.

strana 5

Příspěvek pro žáky

Dopis 18leté romské studentky naší redakci se týkal možnosti získat příspěvek na její studia, pokud je rodina ve finanční tísní. Jistě nejde o jediný případ, proto zveřejňujeme odpověď i pro ostatní čtenáře.

strana 7

Rada vlády pro záležitosti romské komunity zasedala

Džamila Stehlíková

Ve středu 19. září zasedala Rada vlády pro záležitosti romské komunity. Projednala tyto body: (1) zřízení Agentury pro předcházení sociálnímu vyloučení a jeho prevenci; (2) dotační program Předcházení sociálnímu vyloučení; (3) zřízení pracovní skupiny pro řešení problematiky památníku romských obětí v bývalém internačním táboře v Letech u Písku.

K jednotlivým bodům:

O zřízení Agentury pojednáme zvlášť na jiném místě.

Dotační program: předcházení

sociálnímu vyloučení v romských komunitách se člení na dvě části: (1) podpora terénní sociální práce pro obce; (2) prevence sociálního vyloučení a komunitní práce pro nevládní organizace.

O podporu terénní práce mohou žádat obce. Jde v podstatě o zaměstnávání pracovníka, který by tuto práci prováděl. Na jeho mzdu se poskytuje maximálně 200 000 Kč v případě plného pracovního úvazku. Podmínkou je, aby obec měla zpracovanou koncepci začleňování romských komunit do rámce obcí, která bude schválena zastupitelstvem.

Nevládní organizace mohou žádat o granty v programu prevence sociálního vyloučení a v programu komunitní práce ve vyloučených romských komunitách. Minimální rozpočet předkládaného projektu nemá být menší než 200 000 Kč. Maximální hranice není stanovena. Žadatel předkládá koncepční záměr projektu, z něhož je patrná spolupráce s ostatními subjekty, zejména se samosprávou a státní správou.

Ode všech žadatelů je vyžadována finanční spoluúčast ve výši 30 procent celkových rozpočtových nákladů.

Rada byla v průběhu svého jednání seznámena s výsledky hodnotitelské komise dotačního programu terénní sociální práce pro obce v tomto roce. Předsedou této komise je Czeslaw Walek, bývalý ředitel kanceláře Rady. Bylo řečeno, že v prvním kole byla schválena dotace obcím ve výši téměř 11 milionů korun. Pro druhé kolo zbývá rozdělit zhruba dva miliony. Pro obce zůstává necelý milion, druhý milion je určen na jiné účely, nebylo řečeno na jaké.

(red)

zaznamenali jsme

Ředitelka ERRC navštíví Brno. Vera Egenberger, ředitelka významného Evropského střediska pro práva Romů (ERRC) v Budapešti, navštíví 9. října Brno, aby se seznámila s činností několika nevládních institucí, zabývajících se ochranou lidských práv nebo činností v programu integrace Romů do společnosti. Hodlá navštívit Ligu lidských práv, Drom, IQ Roma servis, Muzeum romské kultury a Společenství Romů na Moravě. Následující den má odjet do Ostravy.

Putovní festival menšin. V Žilině a zároveň v Dunajské Stredě se na sklonku září uskutečnil čtvrtý ročník festivalu národnostních menšin. Jde o ojedinělý putovní festival, který má postupně navštívit všechny regiony. Měla by se tím zviditelnit historie, současnost a kulturní tradice, prohloubit vědomí potřeby vzájemného poznávání se formou prezentace rusínské, ukrajinské, ruské, maďarské, romské, chorvatské, české, židovské, bulharské, moravské, německé a polské národnostní kultury. Na festivalu se představily folklorní skupiny, mistrí historických a lidových řemesel, výtvarní umělci, divadelníci atd.

Beseda o zanikání jazyků. Zaměstnanci občanského sdružení Český západ na Plzeňsku byli hosty besedy Odpolední škola romského jazyka, která se konala 20. září v Divadleku JoNáš v Plzni. Společně s romským spisovatelem Andrejem Giňou mohli diváci diskutovat o tom, proč zanikají jazyky menšin či proč má smysl vyučovat romštinu.

Druhý ročník Literární ceny Mileny Hübschmannové. Připomínáme, že až do konce října se mohou ucházet o tuto cenu ti, kdo rádi tvoří v romském jazyce. Báseň, prózu nebo povídku v rozsahu minimálně dvou a maximálně patnácti normostran píše v romštině a k tomu přiloží volný překlad v češtině nebo slovenštině. Hodnotit se bude ovšem pouze romský text! Bude-li chybět překlad, příspěvek bude vyřazen. Příspěvky psané na stroji nebo počítači odešlete poštou na adresu Romea, Žitná 49, 110 00 Praha 1. Soutěž, která nese jméno tragicky zesnulé české romistky a lingvistky, vypsalo stejně jako loni o. s. ROMEA.

Antidiskriminační zákon na spadnutí

Sněmovna pustila již do druhého čtení antidiskriminační zákon. Zdá se, že bude přijat napříč celou sněmovnou, ačkoliv chut k přijetí lze zaznamenat pouze u zelených. Důvodem je bezpochyby okolnost, že přijetí tohoto zákona bylo jednou z podmínek vstupu ČR do EU a dnes je ČR jedinou zemí, která antidiskriminační zákon nemá. Nechť poslanců k přijetí zákona spočívá v argumentu, že v české legislativě je rovnost před zákonem

dostatečně zabezpečena jinými normami. Naopak argument ministryně pro lidská práva a menšiny Džamily Stehlíkové za Stranu zelených je v tom, že tento zákon představuje zastřešující zákonnou normu při uplatňování lidských práv a zejména v tom, že ten, kdo je žalován z diskriminace kohokoli, musí argumentovat pádně, že nediskriminoval. Zatím musel diskriminovaný prokazovat, že diskriminovaný byl. (red)

Miliony dětí v Evropě bez vzdělání

Pád komunistického režimu vedl v zemích bývalého sovětského bloku ke katastrofálnímu úpadku v přístupu ke vzdělání, vzrostla také sociální nerovnost.

V těchto zemích každý rok vstupuje do pracovního procesu více než 14 milionů dětí, které nemají žádné vzdělání. Uvádí to Dětský fond OSN (UNICEF) ve zprávě, která byla zveřejněna v Ženevě. V zemích střední a vý-

chodní Evropy a Společenství nezávislých států je 100 milionů dětí mladších 18 let, z nichž více než 14 milionů nechodí do školy a 2,5 milionu nemá přístup ani k základnímu vzdělání. V mnoha zemích je také vysoká nezaměstnanost mladistvých. V Srbsku, Arménii a Makedonii je podle zprávy UNICEF přes 50 procent, na Slovensku, v Chorvatsku a v Polsku překračuje 30 procent. (red)

Agentura proti sociálnímu vyloučení

Prioritou vlády v oblasti romské integrace je vytvoření agentury, která bude zajišťovat komplexní služby při předcházení sociálnímu vyloučení a jeho odstraňování především na lokální úrovni.

Úřad vlády ČR a Rada vlády pro záležitosti romské komunity má již v této chvíli koordinační, monitorovací a iniciační úlohu v přípravě Agentury. (Citace z materiálu Rady vlády). Agentura zahrnuje program v oblastech vzdělání, zaměstnání, bydlení a zdravotní péče. Prostředky pro realizaci úkolů Agentury budou komunitní centra a terénní programy v pilotních lokalitách. Agentura bude poskytovat poradenství a celkovou pomoc potenciálním žadatelům o finanční podporu z Evropského sociálního fondu (ESF) a posilovat personální a institucionální kapacity ne-

ziskových organizací, obcí, škol a místních zaměstnavatelů tak, aby tyto subjekty byly schopny samostatně žádat o finanční podporu z ESF.

Agentura bude průběžně informovat veřejnost o své činnosti prostřednictvím médií. Zároveň se bude snažit ovlivňovat veřejné mínění tím, že bude přinášet nezkrácený a objektivní obraz romské menšiny, bojovat s předsudky a stereotypy.

Činnost Agentury bude vycházet z Koncepce romské integrace; Akčního plánu Dekády romské inkluze; Národního akčního plánu sociálního začleňování; Národního rozvojového plánu; Krajských a obecních strategií a koncepcí integrace Romů; Zákona o sociálních službách; Zákona o zaměstnanosti; Školského zákona; Zákona o obcích. (red)

V Dobré Vodě už znají vítěze soutěže o nejhezčí rozkvetlé okno

Již dříve jsme informovali, že do soutěže se mohli zapojit všichni obyvatelé ve vsi, kteří si vyzdobili okna u svého příbytku květinami.

V Dobré Vodě, kde je asi dvacet domácností, nakonec porota vy-

bírala z třiceti oken. Zvláště obyvatelé panelového domu soutěž brali velmi vážně. Každý chtěl, aby právě z jeho okna bylo nejkrásnější, a tak byly mnohdy truhlíky doplněny sušenými, pokojovými nebo papírovými

květinami. Každé okno bylo jiné a bylo těžké vybrat tři nejhezčí. Porota nakonec neocenila pouze první tři místa, ale udělila ještě další ceny poroty za nápaditost výzdoby. Absolutní vítězkou soutěže se stala Anna Dunčková, druhá byla Klára Berkyová a třetí Marie Olahová.

„Soutěž získala na dramatictosti zvláště v posledních dvou dnech před vyhlášením výsledků,“ popisuje průběh soutěže Eva Haunerová, mluvčí pořádatelského sdružení. „Někoho z panelového domu totiž napadlo, že by bylo dobré si okno pěkně umýt, aby nekazilo celkový dojem z květin. To zafungovalo jako lavina a všichni ostatní hned začali leštit i svá okna. Někdo jiný si zas udělal papírové květy, které nalepil na sklo. Hned na to už všechny děti v sídle Českého západu vystřihávaly a lepily podobné květinčky a nadšeně je nosily maminkám domů.“

Podle pořadatelů soutěž panelovému domu hodně pomohla, toho rozdílu si prostě nejde nevšimnout a všichni věří, že i příští rok se pustí místní do pěstování květin, ať už bude vyhlášena podobná soutěž nebo ne. (red)

Konferencija pal o manušane čačipena

Andro kidipen savo sas Varšavate khatal OSCE sas phučibena pal koda sar hin o Roma thode andro politicko dialogos the decizijakere procesi Evropate. Kadi konferencija sas andro divesa 24. 9.–5. 10. u jek džives sas tohodo pal o pučipena, save džan pal e romani populacija andre Evropa. Delas pes duma pal e implementacija le Akčno planeskero, savo pes kerdá andro OSCE pal o Roma the Sinti, pal e Romani Charta khatal o Evropakero forum pal o Roma the Travelera (ERTF), the pal e mobilizacija andre koda, kaj le Romen te avel participacija andro publikno the politicko dživipen.

Khatal e Čechiko republika sas pro kidipen andre Varšava vičihmen o Ivan Veselý, khatal romani

organizacija Dženo, the o Dr. Petr Tulija, khatal e Demokraticko aliancia Roma. Andro biformalna kidipena peske o delegata vakere nas pal peskere experienciji, prinđžaripena, the denas jek ave-re informaciji pal o buta andro peskere bivladna organizaciji. O Ivan Veselý vakere las pal koda, kaj but romane organizaciji andro Čechiko si pasivna andro politicko dialogos, u savor keren buti numa andro socialna probléma. Kajača sako užarel, kaj o romane manuša khatal romane organizaciji dena duma pal koda, so le Romen dukhal, so lenge kempel andre lenger o dživipen. Exeplo, džal pal e la vladakeri Agentura, savi sas thodži angle efektiveder buti pal o problemí, save si maškar o Roma pro lokalno the regionalno nivelo.

Bari atencija sas thodži pre koda, so anel e Romani Charta khatal o ERTF. Hin oda politicko dokumentos, savo o ERTF kisitinel andro III. Plenariko kidipen andro Novembri Strasburkoste. E Romani Charta kamelas te vakere las pal e romani historija, aktualno situacija the pal le Romengeri viza andro neve berša pro evropsko kontinentos. Kada kamelas te avel politicko dokumentos savo phenela so Roma ažukeren akana andre aktualno situacija, the so užaren andre neve berša. Pal kada dokumento si paš o Roma pozicija ke koda, kaja hine jekhetani nacija, jekhetano dživipnaskero teriterium e Evropa the, jekhetani kulturno identita the čhib.

Dezider Giňa

Konference o lidské dimenzi

Jedním z témat mezivládní konference Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OSCE) byla účast romské populace v politickém dialogu a rozhodovacích procesech na evropské úrovni.

Konference se uskutečnila ve Varšavě 24. září až 5. října. Jeden z těchto dnů byl vyhrazen romské populaci v Evropě a zejména účasti Romů při řešení záležitostí, které se jich týkají. Diskutovalo se o implementaci Akčního plánu OSCE pro Romy a Sinti, o Romské chartě Evropského fóra Romů a Travelerů (ERTF) a mobilizaci úsilí k účasti Romů na veřejném a politickém životě. Českou republiku na jednání ve

Varšavě zastupovali Ivan Veselý (občanské sdružení Dženo) a Petr Tulia (Demokratická aliance Romů). Při neformálních rozhovorech si delegáti z různých zemí vyměňovali zkušenosti, informace a poznatky ze své činnosti v nevládních organizacích.

Ivan Veselý poukázal na to, že romské organizace v ČR se staly pasivními v politickém dialogu a většina z nich se věnuje práci v sociální oblasti. Přitom je důležité a očekává se, aby se vyjádřily k mnoha důležitým politickým záležitostem, které se jich týkají. Jedná se například o vládní Agenturu, která se má ustavit pro efektivnější řešení záležitostí Romů, situaci na míst-

ní a regionální úrovni. Velká pozornost byla věnována Romské chartě ERTF. Jde o politický dokument, který ERTF připravuje k přijetí na III. plenárním zasedání letos v listopadu. Romská charta by se měla vyjádřit k minulosti, současnosti a budoucnosti Romů na evropském kontinentu. Je to politický dokument, který vyjádří zájmy a potřeby romské populace v současnosti i jejich představy o budoucnosti. Podle tohoto dokumentu tvoří u Romů stejně jako jiných národů základ jejich svébytnosti společná historie, společně sdílený evropský prostor, kulturní identita a společný jazyk.

Dezider Giňa

Proč Romové nemají zájem o vládní dokumenty?

Pokud bychom hodnotili situaci národnostních menšin v České republice, zcela jistě jsou to pouze Romové, kteří se musí potýkat s velice složitými problémy v sociální, ekonomické, společenské a kulturní oblasti. Segregace, rasová diskriminace, sociální vylučování a mnohé další podobné problémy se u ostatních národnostních menšin v ČR jen těžko najdou.

Německá národnostní menšina se zcela určitě nepotýká s problémem segregace, maďarská národnostní menšina nemusí čelit rasové diskriminaci a polská či slovenská národnostní menšina se nemusí potýkat s problémem sociálního vylučování. V červnu vzala vláda ČR na vědomí Zprávu o situaci národnostních menšin za rok 2006. Tento obsáhlý doku-

ment má pro národnostní menšiny v ČR značný význam, protože odráží hodnocení vývoje národnostní politiky státu, ale umožňuje také představitelům, kteří zastupují jednotlivé národnostní menšiny v příslušné vládní radě, vyjádřit se ke svým záležitostem. Je škoda, že tak důležitým dokumentem se romská národnostní menšina zřejmě vůbec nezabývala.

V roce 2006 a stejně tak v předchozích letech se život Romů v ČR kvalitativně zhoršil zejména v podmínkách místní a regionální samosprávy. Sociální a ekonomické problémy mají svoji hloubku a rozšiřují se po celém území státu. Potvrzují to výsledky analýzy vyloučených romských komunit, kterou nechalo provést ministerstvo práce

a sociálních věcí. Existence více než 300 romských ghet, ve kterých je koncentrováno okolo 80 000 příslušníků romské národnostní menšiny, je alarmující. Jak to, že ze strany Romů na takový výsledek nikdo nereagoval a nepožadoval, aby se tyto a další skutečnosti staly součástí hodnocení národnostní politiky státu? Jaký je pro to důvod?

Představitelé ostatních národnostních menšin by se tak zcela určitě v podobné situaci nezachovali. Pouze u Romů je to jinak. O vládní dokumenty zájem neprojevují, jejich postoj je pouze reaktivní. V tom je velký kus odpovědnosti Romů samotných za existenci problémů, s nimiž se střetávají ve svém každodenním životě.

Dezider Giňa

Soske le Romen nane interesis pal la vladakere dokumenti?

Te vakeraha pal koda, sar pes andre Čechiko dživel le nacionalna minoritenge, sako udžanela, kaj le Romen hin mekpharede problémi. Hine oda problémi socialna, kulturna, publična the kulturakere kondiciji. Segregacija, rasovo diskriminacija, the socialno exkluzija, kajse problémi avren nacionalna minoriten nane.

E němcicko nacionalno minorita namusaj te rešisarel o problémi la segregacijaha, e ungriko nacionalno minorita namusaj te marel pes kontra rasovo diskriminacija, u e polčiko the slovensko nacionalno minorita namušinel te terdžol kontra socialno exkluzija. Andre šovto čhon kale beršeskero thodža e čechiko vláda decizija, kaj lel o informacija pal koda, sar džal o progresos andre gover-

noskeri nacionalno politika beršeste 2006. Kada but buchlo dokumentos vakerel pal e situacija andro Čechiko the aver thema, u del šanca le manušen khatal nacionalna minoriti te phenel peskere lava. Ča o manuša khatal e romani nacionalno minorita pal kada vladakero dokumentos duma nadenas, u nasas pal leste kerdi kajsi buti, saví kempel le Romenge pal lengere interesí.

Beršeste 2006 avke sar the andro anglune berša gela le romengeri situacija tele andre kvalita, u gela tele majbuter pro lokalno the regionalno nivelo. O socialna pharipena si beršestar goreder u pre kada sikadža analiza, saví peske džine te kerel o MPSV. E analiza sikavel, jak andro Čechiko existujinel upreder

300 romane gheta, andre save si koncentrujimen talam 80 000 romane manuša. Kada si bibachtali situacija. Pre aver sera, sar oda, kaj o romane šerutne nereaginde pro la vladakero dokumentos koleha, kaj e vláda pre kada te sikavel andre peskero dokumentos, sar džal andre amari them e vladakeri nacionalno politika? Soske pes kada ačhila?

O šerutne khatal aver nacionalna minoriti by takoj pal kada denas duma, u kamena te lačharele e situacija. Kada o romane šerale nakerde. Pal o vladakere politicka dokumenti pes nainteresujinen, lengero terdžipen paš e situacija si numa reaktivno. Andre kada si baro koter doš khatal o romane šerale the vaš koda, kaj kajci bibacht perel pre savore Roma.

Dezider Giňa

Rušení bariér bránících rovnému přístupu ke vzdělávání Vlnařičtí vězni mohou chodit do školy

Od září se ve věznicích v Vlnařicích rozjíždí projekt místního privátního středního odborného učiliště.

Tento vzdělávací projekt stojí na integrovaném vzdělávacím programu podporovaném ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (které jej také schválilo), Středočeským krajem, Úřadem práce v Kladně, Magistrátem města Kladna, Koordinátorem pro romské záležitosti kraje, kanceláří Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, Vězeňskou službou ČR aj. Vězeňská služba ČR prostřednictvím Věznic Vlnařice na projektu participuje poskytnutím prostor pro výuku a dodáním žáků z řad odsouzených.

Tento pilotní integrovaný projekt je založený na principu odstraňování bariér bránících

rovnému přístupu ke vzdělávání, k budování zachytané sítě pro osoby ohrožené předčasným odchodem ze systému vzdělávání a je doplněním systému včasné péče u osob se sociokulturním znevýhodněním.

Cílem je umožnit či doplnit vzdělání odsouzených tak, aby se mohli lépe uplatnit v životě po propuštění z výkonu trestu. Je určen převážně pro žáky, kteří ukončili povinnou školní docházku v základní škole v nižším než devátém ročníku, nebo kteří devátý ročník neukončili úspěšně. S přihlédnutím k praktickému uplatnění byl vybrán dvouletý učební obor Provoz společného stravování. Jedná se o denní studium, jehož výuka bude probíhat v učebnách ve věznicích.

Absolventi školy budou připravováni provádět činnosti na

úseku přípravy pokrmů, nápojů, ale i zajišťovat obsluhu v ubytovacích zařízeních. Po úspěšném ukončení obdrží výuční list, případně potvrzení o absolvování části výuky při dřívějším odchodu ze studia.

Ke studiu je nyní přihlášeno 102 žáků ve třech třídách, kteří byli v případě zájmu o učení přemístěni do vlnařické věznic i z ostatních věznic v České republice.

Karel Vodička
ředitel a zřizovatel SOU

Kontakt
Věznice Vlnařice
Věznice pro výkon trestu odsouzených dospělých mužů s dozorem a s ostrahou
273 07 Vlnařice 245
Telefon: 312 291 511

komentář

Nechci být špatným prorokem

KAREL HOLOMEK

Vše, co jsme se až dosud dověděli ze zpráv o připravované Agentuře, není nic nového. Vše, co se tu píše, je známé – a podrobně popsáno v Konceptu integrace Romů, která je vládním programem už od roku 2000. A přece patrné výsledky za uplynulá léta neshledáváme. Něco tu schází!

Aby Agentura mohla pracovat tak, jak je plánováno, bude zapotřebí ještě něčeho jiného.

Především musí být konkrétní vůle vlády v nekompromisní podpoře této instituce vyjádřená skutky. Za ty bych považoval vytváření určitých nástrojů, kterými by samosprávy zásadně přehodnotily svůj dosavadní postoj k problematice soužití a začaly realizovat jinou politiku a strategii řešení problémů než dosud. Zatím nic nenasevďuje, že by tento proces aspoň začal. Přitom činnost Agentury v lokalitách a spolupráce se samosprávami bude rozhodující. Nevíme ani z náznaků, jak tento připravovaný model vnímá vláda a jak se k němu staví. A zřízení Agentury je na spadnutí.

Z dostupných dokumentů půjde spíše o poradní a výchovný orgán, který bude lobbovat ve prospěch zadaných programů. Agentura tedy není institucí realizační s určitými pravomocemi konat a navrhováním sankcí v případě nekonání. Nejsm si jist, zda za dané společenské a politické situace jde o nevhodnější model, který by přivodil naléhavou změnu v řešení problematiky soužití a s tím spojeného programu integrace Romů.

A konečně věc nejdůležitější: finance. O těch není řečeno nic. Snad jen v náznacích, kolik může provoz Agentury stát. Není známo, kolik bude stát plnění programů, jaké právo bude mít Agentura s penězi nakládat a jaké místo jí ve finančních tocích bude náležet. Počítá se s těmito náklady ve státním rozpočtu? Vždyť rozpočet je v podstatě již schválen.

Tyto otázky jsou naléhavé. Současně je jisté, že odpověď není jednoduchá. Vyžadovala by analýzy programů a z nich vycházející potřeby finanční, personální, organizační. Pokud vím, to provedeno nebylo. Šlo by o týmovou práci odborníků nejrůznějších profesí.

Nezbývá než očekávat, že konkrétní činnost Agentury postupně ukáže, co je třeba zpřesňovat a sama si vyžádá potřebné rozborů a analýzy, které její činnost mohou činit efektivnější.

Řekněme, že ještě před pěti lety jsme mohli předpokládat, že jdeme neprobádanou cestou a metoda omylu a jejich nápravy je správná. Dnes ovšem už neprobádanou cestou nejdeme. Vše potřebné, celkem vzato, už známe. Věřit, že něco bude fungovat, jak je naplánováno, bez náležitých příprav, je pouze v oblasti zbožných přání.

Ale to vše jsou jen dohady starého zbrojnoše, který se může spoléhat jen na svoji zbraň: ruku a hlavu. Třeba to dobře dopadne! Zatím však pořád dost málo a nic nového.

V kované nešlo jenom o výsledek

Patří již k tradici, zavedené ve Společenství Romů na Moravě, pěstovat dobré vztahy mezi příslušníky romské menšiny a majoritoy. Tentokrát se to stalo na sportovním poli, a vůbec při tom nešlo jenom o výsledek. Na našem snímku vidíte záběr z utkání sportovních mužstev „starostů“ v okolí obce Horákov-Mokrá z Brna-venkova a fotbalistů AC Roma podporovaných Společenstvím Romů na Moravě.

(red, foto: J. S. S.)

Kdo zahraje na 6. Django Festu I.

Gulo čar – Hudba jako smysl života

Ohromný talent, nefalšovaná láska k hudbě a spousta cílevědomé dřiny. To vše vyneslo brněnskou skupinu Gulo čar do pozice uznávaných interpretů a hlavně jim to umožňuje další růst. Gulo čar dokáží rozdivočít publikum během strhujících koncertů a hudební kritiky nadchli tak, že jim za prvotinu Baro drom (Dlouhá cesta) přiklali Anděla v kategorii world music za rok 2003.

Víte, co vlastně znamená gulo čar? Kapelník a baskytarista Vladimír Dirda to rád vysvětlí: „Gulo čar v romštině znamená sladká tráva, ale také sladká mísa – tak jsme jako děti říkali kakaové buchtě, kterou nám pekla maminka.“ Lepší charakteristiku hudby Gulo čar snad nelze vymyslet.

Při vzniku Gulo čar se protnul hned několik zajímavých faktorů. Tím vůbec nejdůležitějším je, že celou kapelu tvoří jedna velká rodina. A to jak v přeneseném smyslu, tak doslova. Bratři Vladimír a Pavel Dirdovi, jinak kapelník / baskytarista a hlavní autor hudby / klávesista spolu hrají doslova odmalicka. A jak zdůraznil Doug Wimbish, „na jejich sehranosti je to sakra znát“. Do kapely přizvali i pár talentovaných bratrance, ale jak zapadají do rodiny „bílí“ dechaři? Třeba tak, že se přiznají.

V případě Gulo čar zapůsobil jistě i duch místa, konkrétně prostor mezi brněnskými ulicemi Bratislavská a Cejl, zvané Bronx. Zkoušky nemusejí svolávat: kdykoliv mají chvíli volna, spěchají na zkušebnu a cvičí nebo „řeší muziku“. Vždyť jak říkají, muzika je jejich život.

Abychom vystopovali kořeny Gulo čar, musíme se vypravit relativně hluboko do minulosti. Až do momentu, kdy počátkem 80. let poslouchají bráskové Pavel (*1969) a Vladimír (*1967) Dirdovi desky svého táty Jana Dirdy, známého romského jazzového saxofonisty. Krom jazzu ovšem mají rádi i romský folklor, se kterým od poměrně nízkého věku začali vystupovat po brněnských barech. Pavlovi však záhy přestává takové hraní stačit a začíná vystupovat s kapelami s vyššími ambicemi, mimo jiné s Kick Start, ve které figuroval i někdejší bubeník slavné brněnské skupiny Futurum Jan Sedl a kde se Pavel poprvé setkal s Druppim, budoucím kytaristou Gulo čar.

Zrodu Gulo čar předcházela slibná dráha kapely Synergy (založená v roce 1994). Vystupovali s ní kromě Vladimíra a Pavla Dirdových i trumpetista Jirka Majzlík a tehdy patnáctiletá zpěvačka Irena Horváthová, dcera operní pěvkyně a kytaristy. V době fungování Synergy stihli Vladimír a Pavel ještě posbírat něco zkušeností jako členové skupiny fenomenální zpěvačky Idy Kelarové Romano Rat. Jejich největší tužbou však zůstalo dělat muziku úplně po svém. Když se Synergy rozpadli, nestálo těmto plánům nic v cestě. V roce 1997 poprvé začíná zkoušet kapela jménem Gulo čar. Hlavním organizačním tahounem projektu je Vladimír.

S řazením do žánrových škatulek si v Gulo čar nikdy nelámali hlavu. „Snažíme se prostě hrát moderní romskou muziku,“ říkali od začátku. Za základ vzali funky, přidali trochu soulu, trochu jazzu i prvky oblíbených umělců: George Bensona, Stevieho Wondera či Prince a vše po svém přetavili do lákavého, ryze současného hudebního tvaru, ve kterém nezapírají své romské kořeny.

V dalším čísle představíme Gipsy.cz

(red s použitím recenze Tomáše S. Polívky)

Romové v Evropě

Balkánské romské etnočtvrti „mahaly“ II.

Pokud se vydáte železným ořem shlédnout balkánské mahaly, pak první již můžete spatřit z oken železničního vozu při příjezdu do srbského hlavního města Bělehradu, v kterém se rozkládá několik desítek romských sídel z vlnitého plechu. Z trati viditelné jsou zvláště příbytky romských utečenců z Bosny a Kosova, kterých je na několik tisíc. Mahala (výslovnost je však spíše machala) neznamená dnes již nic více než sousedství domků, chýšek nebo panelových bloků, jak se dozvídáme v prvním cíli naší cesty, bulharské Sofii.

Fakultet

Naším cílem je spatřit Fakultet, jednu z největších etnočtvrtí v Bulharsku, která má čítat podle neově-

řených (a bohužel těžko ověřitelných) zdrojů až na čtyřicet tisíc duší. Prvním překvapením je zjevná nepřítomnost Romů v ulicích Sofie. Procházíme centrum města křížem kráčem a narážíme toliko jen na několik z nich. Rozhodujeme se tudíž vyrazit z centra pěšky a ne doporučeným autobusovým spojem č. 72 až na konečnou v Krasne Poljaně u Fakultetu, do kterého již žádný spoj nejede. Těž necht laskavý čtenář promine v minulém čísle Romano hangos užití feminismu, Fakultet je rodu mužského, jak nás ubezpečuje náš místní kontakt, antropolog McOubek. Po hodině chůze narážíme na první chýškové stavby hustě nastavené mezi vysokými (deseti a víceposchodovými) paneláky, místně nazý-

Rozhovor s romským spisovatelem Andrejem Giňou

Gádžové nás dřív brali I.

V několika posledních číslech Romano hangos jsme čtenářům představili Andreje Giňu v jeho nejnovější tvorbě. K jeho dílu se nyní znovu vracíme rozhovorem Karoliny Ryzolové, která rozmlouvala se spisovatelem již v roce 2003 (Respekt číslo 37/2003). Na aktuálnosti však neztrácí ani nyní. Rozhovor budeme zveřejňovat na pokračování.

Odkud jste?

Z Rokycan. Ale narodil jsem se na východním Slovensku. Žili jsme na horním konci vesnice v těsném sousedství gádžů. Ve čtyřicátém druhém v létě přijeli hlinkovci s krumpáčema a rozbourali nám domy. Museli jsme všechno postavit znova dva kilometry za vesnicí, ale už to byly jen takové chatrče. Zajímavý je, že v okolních vesnicích Romy nevyháněli, jen u nás byli gardisti nějaký horliví. Přišli jsme o krásný stavení a táta o dobrou práci.

Co dělal váš otec?

Byl kovář a taky velice dobře muzikant, v celém okolí vyhlášený primáš, houslista. Měl štěstí, náhodou ve vedlejších obcích kovář nebyl, takže práce měl dost. Dům jsme měli jako gádžové, krásnej s velkejma místnostma. Táta neuměl číst ani psát, ale byl to inteligentní člověk s přehledem. Lidí k němu chodili pro radu, dokonce i gádžové, i když byl nevdělanej.

Ale vy už jste do školy chodil.

Z naší osady jako jedinej romskej kluk. Děti to měly daleko a neměly oblečení ani boty na zimu. Mě je táta vždycky nějak obstaral, a tak jsem chodil, dokonce i za Slovenskýho štátu. To nebyla samozřejmost, jinde Romové do školy nesměli a do obchodu jen ve vymezený hodiny. Když vás chytili mimo ty hodiny, zbili vás jako koně. A holky ostříhali dohola nebo jim na lebec vyholili kříž. Hlinkova garda, byli to zvířata. Na malém městě ještě nebylo tak zle, ale když vás chytili v Prešově, poslali vás do pracovního tábora. Občejní gádžové nám tehdy pomáhali, skrývali nás. Z vlastní zkušenosti vím, že dřív nás gádžové fakticky brali.

Dneska už je ten vztah jiný?

Těžko to můžu posoudit, mám už jen zprostředkovaný informace. Ale tenkrát – samozřejmě mezi námi byl odstup, oni byli sedláci a my jen obyčejní Romové, ale když pomínu gardisty, nikdo nás nepronásledoval ani nám neublížoval. A lidi byli nějak dobrosrdečnější. Tehdy neexistovaly žádné sociální dávky ani podpora – starej se, jak umíš. A tak Romové chodili žebrot. Ženská ráno vstala, a ať byl mráz nebo přelo, vzala zajdu, to byl takový velký šátek, a ve vsi obcházela jeden barák po druhým, aby přinesla domů trochu jídla. Tohle dělaly jenom ženský, to byla odjakživa jejich práce. Takže kdyby gádžové byli zlí a nedali ti, tak bys umřel. Byli jsme na nich celoročně závislí a oni k nám museli mít nějaký vztah, když nás nenechali umřít. Jenže stará generace vymřela, a když dnes Romům na Slovensku nestačí dávky, chodí krást na pole. To dřív nebylo.

Jak jste se adaptovali na prostředí v Čechách?

Už si to tak dobře nepamatuju, bylo to těsně po válce, ale vím, že všechno bylo jiný: cestou ze Slovenska jsem poprvé seděl ve vlaku, poprvé jsem uviděl auto, vysoký domy, ulice, ruch... Koukali jsme na to jako na zjevení. Ale člověk si za chvíličky zvyk.

A řeč?

U nás doma se mluvilo romsky i gádžovsky, takže v Čechách jsme zpočátku mluvili československy, ale rychle jsme se naučili.

Jak se v Čechách cítíte?

Dobře, nejsem na nikom závislý. Když jsem nastoupil v Rokycanech do práce, strašně jsem se zadlužil, abych si mohl postavit dům, a dneska žiju ve svém. Poctivě jsem si to odpracoval a ani v penzi nesedím doma. Se synem podnikáme – no, spíš se živíme prací. Prodáváme brambory a taky střívka na romské národní jídlo goja, to jsou střívka plněná bramborama. Střeva nakoupíme na jatkách, a pak objíždíme místa, kde je větší koncentrace Romů – Most,

Chanov, Teplice, Cheb. Lidé mě tu dobře znají, žádné potíže nemám.

Jaký je rozdíl mezi životem Romů na Slovensku a v Čechách?

Velký rozdíl je ve vzdělanosti, protože lidé, kteří žijí v osadě, se nikam jinam nedostanou a rozhlas a televize jim vzdělání nenahradí. Člověk potřebuje osobní styk a příklad, který by mohl následovat. A co se týče životní úrovně, tam je rozdíl propastný: v osadách dodnes často není voda, elektřina, kanalizace ani jiné vymoženosti normální civilizace. Vyprávěj mi o tom Romové, co sem přicházejí z osad.

Vědí vaši gádžovští sousedé, že píšete povídky a pohádky?

Myslím, že ani ne. Romové to občas vědí, ale jestli si to přečtou, nevím. Ta moje knížička se někam ztratila, ani nevím, jestli se dostala do obchodů.

Úplně asi nezapadla, když jste za ni nedávno získal v Budapešti cenu za literaturu od Open Society Fund.

O to se zasloužila doktorka Hübschmannová. To ona tam tu knížku poslala. V Budapešti jsem strávil dva dny a bylo to velice příjemné. Setkal jsem se s romskými spisovateli z jiných zemí – z Anglie, Běloruska, Rumunska, Maďarska a Polska. Diplom a tisíc dolarů nám osobně předával pan Soroš, který mě strašně příjemně překvapil. To musí být velice skromný člověk. Nenosí žádné kravaty, nechová se jako honore, je obyčejný a milý. Na ulici bych nepoznal, že jde o tak vzácného a strašlivě bohatého člověka.

(pokračování příště)

vanými panelky. Blížíme se k bulváru Vazkresenie (vzkříšení), na jehož konci má se ocitat známá romská mahala a který měl být údajně zatarasen jen před několika týdny se bouřícími Romy. Bulvár je však trochu silný výraz pro uličku, která se vine vprostřed prvních romských domků... Představuje osu osídlení tvořeného z cihlových, betonových, dřevěných či různě sourodě i nesourodě stavěných domků, jimiž je poset kopec nad fakultou. „Bulvár“ Vazkresenie tvoří osu s nevýstavnějšími domy, v kterých jsou obchůdky, kavárničky, na plynových hořácích gril. Na volném prostranství se pase kůň, na dvorečku stahují zabitou ovci z kůže. Hory odpadků se nijak zvláště neliší od jiných smetišť v Sofii, pravda za hranicemi Fakultetu rozprostírá se poušť z plastových odpadů. „Pokud se zeptáte Bulharů, proč se všudy přítomným

odpadem nic nedělají, vždycky je zdůvodněním, že za to může turskoje robstvo,“ tedy pětisetleté zotročení Bulharů Turky. „Rozmlácená cesta, turskoje robstvo, romská ghetta, turskoje robstvo, korupce, turskoje robstvo,“ nadává McOubek. Inu, někdo vždycky za něco může, hlavně však když ten někdo může být někdo jiný. Fakultet je největší domkovou romskou osadou, jakou jsme kdy viděli. Je vlastně městysem ve městě, kolem se rozprostírají další, povětšinou paneláková sídliště. Na dotazy týkající se letních nepokojů oslovení s nepochopením přitakávají kývnutím hlavou. Ano, příkryjí, tak se totiž v Bulharsku vyjadřuje nesouhlas. Souhlas je naopak vyjádřen zavřením hlavou. Trochu se nám z toho točí oči, psi jsou tu však přátelští, dobře živení. Celá Sofie je zabydlena psy, spící-

mi jak na schodech vládních budov, tak i před dvířky domků Fakultetu. Je zjevné, že mediální obraz nepokojné romské lokality bude dalek očividného poklidu panujícího v jeho uličkách. Nikdo nás neobtěžuje, nikdo, ani děti, nežebrá. Ve středu městyse rozkládá se kazatelna evangelikálů, na sloupech visí plakáty zvoucí k účasti na jejich duchovní show. Fakultet jest rozlehlý, odhad čtyřiceti tisíc obyvatel však bude značně nadsazený. Stmívá se a po „bulváru“ Vazkresenie projíždí žluté taxíky, často řízené romskými řidiči. Občas projede auto, jehož řidič je spíše na spodní hranici -náctiletosti. Je zjevné, že Fakultet si žije vlastním životem a většina z jeho obyvatel z něj příliš nevychází...

Albína Schwartzová

(pokračování příště)

Když je Rom černý od sazí

Kovářské sympozium s hudebním doprovodem

V pořadí již čtvrté evropské romské kovářské sympozium ve slovenské Dunajské Lužné se konalo první zářijový víkend. Organizace se již tradičně ujalo místní občanské sdružení Chartikano s romským kovářem a podnikatelem v čele Róbertem Rigó. Kdo již některý z minulých ročníků navštívil, mohl letos poznat pár stálých účastníků ze Slovenska, Maďarska, Ukrajiny a České republiky.

Nejen kov

Organizační i profesionální úroveň sympozia každým rokem stoupá, a tak se původně poměrně komorní záležitost stává vyhlášenou – minimálně mezi odborníky pracujícími v kovářském nebo příbuzném oboru. Proto zde bylo možné potkat také např. podkováře, nejlepšího slovenského nožíře či skupinku mladých kovářů a kovářek, kteří předváděli historický způsob kování; k práci používali výheň s měchy na nožní pohon, jaké lze dodnes najít ve starších (nejen) romských kovářských dílnách.

Loni dostaly tyto dva dny poněkud novou tvář, která se velmi osvědčila u návštěvníků, a proto nebylo zatěžko scénář zopakovat. K vidění nebyly jen práce kovářské, ale své stánky zde měli i další řemeslníci. Korytář Jozef Kanaloš z Podhorodě prodával výrobky společně se svým „konkurentem“ a zároveň vzdáleným příbuzným Jurajem Oláhem z Ostrožské Nové Vsi. Kanalošovi vyrábí především drobné kuchyňské náčiní (vařečky, válečky, prkýnka), síta, koryta, mísy na těsto (tzv. vahance). Používají nejvíce topolové dřevo. Vařečky, které dělají také z ořechového nebo třešňového dřeva, mají krásnou tmavě hnědou barvu. Většina výrobků je opracovaná na soustruhu, ručně dělají pouze velké kusy. Se svými výrobky jezdí otec Ladislav Kanaloš se synem Jozefem prakticky po celém Slovensku a prodávají je na malém stánku např. u supermar-

ketů, na různých výročních trzích a akcích. Na začátku 21. století se tak žíví stejně, jako romští předci před staletími. U jejich prodejního stánku lze najít také tzv. mašlováčky nebo pírká na potírání plechu či formy tukem. Vyzývají je z pěti hus, které sami chovají. Na rozdíl od Kanalošových pracuje Juraj Oláh výhradně ručně a jen na zakázku. Jeho koryta a mísy mají odbytíště hlavně v blízkém okolí, na Moravě. Vzhledem ke svému věku nejezdí do vzdálenějších míst. V současné době nemá pokračovatele, a proto pro něj korytářství představuje spíše příležitostný způsob obživy doplňující zasloužený důchod.

Rumunští kotláři

Organizátoři měli v plánu oživit letošní sympozium také řemeslníky ze zahraničí. Z původních několika skupin nakonec dorazila pouze rodina rumunského kotláře Traiana Caldara ze Sibiu. Jejich pro nás již exotický oděv i řemeslo způsobily, že kolem stánku byl neustále hlouček pozorovatelů. Muži vyrábějí výhradně ručně, snad jen s výjimkou velkých nádob, kde je potřeba také svařování. K práci používají, podobně jako kdysi kočovní kováři, přenosnou kovadlinu. Je jen o něco vyšší a s užším tělem. Na kovadlině pomocí malého kladívka vyklepávají z měděného plechu požadovaný tvar. Na hotovém výrobku jsou zřetelné jednotlivé údery kladívka, které vypadají jako drobné důlky. Pokud má nádoba náročnější tvar, ohýbají materiál po zahřátí. Mezi jejich typické výrobky patří např. džezvy, mísy, kotlíky na zavěšení nad oheň. V Rumunsku jdou velmi dobře na odbyt také přístroje na pálení místní oblíbené pálenky – rakije. Nutno podotknout, že ceny jejich výrobků jsou hodně vysoké a pro obyčejného člověka prakticky nedosažitelné. Malá džezva na vaření kávy stojí v přepočtu 9000 korun. Zákazník však musí počítat s tím,

že prodejci jsou připraveni na smlouvání, dokonce je svým způsobem (podobně jako v arabském světě) očekávají. Cenu proto upraví tak, že ani poloviční cena pro ně není v žádném případě ztrátová. A navíc jsou spokojeny obě strany: zákazník i obchodník.

V tradičním oděvu

Oba muži a jejich manželky byly oblečeni víceméně do tradičního oděvu, který dodnes Romové v Rumunsku běžně nosí. Mužská košile je stříhově i výzdobou velmi podobná tradičnímu rumunskému lidovému kroji. Je po kolena dlouhá a od pasu se rozšiřuje. Rukávy má také rozšířené a na konci, podobně jako kolem krku, zdobené výšivku. Muži v současnosti oblékají kalhoty běžných konfekčních stříhů, vlněné nebo „manžestráky“. V chladnějším počasí nosí přes košili vestu. Traian Caldara měl na sobě vestu kožešinovou vyšívanou, pravděpodobně za účelem reprezentace právě na sympoziu – na kapse měl vyšíty také letopočet 2007. Na hlavě nosí romští muži bez výjimky klobouk. Vzhledem je také velmi podobný těm obvyklým pro okolní majoritní společnost. Pro Romy však dodnes znamená výraz vážnosti a určitého postavení v rodině. Ženy nosí výhradně sukni – žena v kalhotách by snižovala váhu a úctu svého manžela, přebírala by vlastně jeho roli v rodině, a to je pochopitelně nevhodné. Sukně jsou tzv. dvouzástěrové. Nejde o jeden pruh látky kolem celého těla, ale sukně se skládá ze dvou zástěr, které na bocích přesahují přes sebe tak, aby se při chůzi nerozevíraly. Romky si podle svých slov tkají látky samy. Jsou většinou vlněné, červené, modré a zelené barvy s geometrickými (nejčastěji kostkovanými) vzory, protkávané zlatou nití. Obyčejnou konfekční halenku doplňuje vesta a nepostradatelný kašmírový bohatě zdobený šátek uvázaný „na babku“.

Dráteničky

Z Kežmarku přijeli předvést svoje umění studenti Soukromé sdružené střední školy. Škola je zaměřena především na romské děti z okolí, kterým jejich učitelé předávají znalosti řemesel, tradičně provozovaných právě Romy. Tři děvčata vyráběla drobné dekorativní předměty z drátku klasickými dráteníckými technikami. Na škole rozvíjejí také dřevorezbu, práci se dřevem a v neposlední řadě i kovářství.

Kovářské řemeslo

Každým rokem se sympozia zúčastňují také romští kováři – koneckonců především pro ně by měla tato akce být určena. Doslova „inventářem“ je místní Viliam Šarközy. Kovář, který ve svém oboru pracuje již více než čtyřicet let. Přes svůj důchodový věk stále pracuje na zakázkách a bez záměstí není, že obvykle sám. Pan Šarközy má tři syny, ale ani jeden z nich nepokračuje v jeho řemesle. Jejich otce to sice mrzí, ale důvody chápe. Říká: „Dřina je to velká a pořádně si člověk nevy-

Rumunský kotlář pracuje na přenosné kovadlině, jež se zapichne kdekoliv do země

Kované „kolo“, symbol Romů

Mladá děvčata předvedla výrobu drobných předmětů z drátu

dělá. A práce se musí dělat rukama, to se neošidí.“

O pokračovatele naopak nemá nouzi Štefan Rác z Bolešova u Trenčína. Sám pracuje hned ve dvou dílnách. V jedné opravuje a vyrábí běžné zemědělské a pracovní nástroje, ve druhé pod jeho rukama vznikají například umělecké mříže. Jeho syn Pavel vlastní kovářskou dílnu v sousední vesnici a spolu se synem dodávají především kované mříže, brány a zábradlí do okolních velkých měst.

Při práci zábava

K celkové příjemné atmosféře sympozia přispěl také hudební program, v němž návštěvníci slyšeli stálíce jako Sendreiovece nebo třináctiletou talentovanou Eriku

Reindlovou, která se představila s vlastní písní. Co může být pro člověka příjemnějšího, než vidět a slyšet, že si lidé rozumí bez ohledu na to, z které země jsou. Potěšující je i fakt, že prostředkem k porozumění byla romština, díky níž se domluvili lidé z jinak hodně odlišných míst. Jediný, kdo letošního kovářského setkání nepřispěl příliš kvalitně, bylo počasí. Nad fotbalovým stadionem se během jednoho dne vystřídal prudký vítr, slunce i déšť. Přestože nečas zkoušel všechny účastníky, nedali jsme se odradit. A tak máme opět o jeden příjemný zážitek víc.

Jana Poláková
Muzeum romské kultury
Foto Jiří Salík Sláma

Nechybělo ani typické smlouvání o cenu výrobků

u nás před 10 lety

Pohled majority na Romy

Ze šetření Institutu pro výzkum veřejného mínění (IVVM) v září roku 1997 vyplynulo, že téměř všichni občané (94 procent) se domnívali, že zákony ČR zaručují Romům stejná práva jako všem ostatním obyvatelem. Současně však 77 procent populace zaznamenalo rozdíly v životních hodnotách a kultuře Romů a ostatních občanů.

Podle 56 procent dotázaných mají Romové horší možnosti při zaměstnávání než ostatní a 34 procent respondentů vnímalo horší podmínky pro jejich uplatnění ve veřejném a občanském životě. Nejvíce nespokojenosti vyvolávalo mezi občany ignorování a porušování zákonů ze strany Romů, jejich nechuť pracovat a přizivnictví. Společné soužití hodnotilo jako dobré pouze 15 procent dotázaných, naproti tomu za špatné je pokládalo 81 procent.

Pokud jde o získávání kvalifikace romských obyvatel, domnívalo se 60 procent respondentů, že mají stejné podmínky jako ostatní, v otázce bydlení se takto vyslovilo 48 procent. Zajištění osobní bezpečnosti a rozvoj vlastní kultury bylo podle 57 procent dotázaných přibližně stejně pro Romy a ostatní občany.

Mezi vlastnostmi, kterých si Češi u romských spoluobyvatel nejvíce cenili, byly podle 11 procent do-

tázaných soudržnost, po šesti procentech kladně hodnotilo pevnost jejich rodin a veselost. Následovaly temperament, etnické vědomí, pouto k dětem, družnost, ale také snaha o přežití a touha po svobodě.

K negativním vlastnostem Romů patřilo podle 23 procent dotázaných porušování zákonů a kriminalita, 14 procent zmínilo nechuť Romů pracovat a 11 procent přizivnictví. Na negativní způsob života romských spoluobčanů upozornilo deset procent a na jejich chování na veřejnosti devět procent respondentů. Mezi dalšími zapornými vlastnostmi zazněly ignorování zákonů, agresivita, nepořádek a hluchnost. Nejvíce se kladně o Romech vyjadřovali lidé žijící ve středních Čechách, nejméně lidé z jižních Čech.

Podle výzkumu IVVM mělo každodenní osobní zkušenost s Romy 36 procent občanů. Téměř tři čtvrtiny z nich přitom považovaly tyto zkušenosti za špatné; 43 procent občanů se domnívalo, že dobré soužití s Romy není vůbec možné. Opačný názor mělo 33 procent dotázaných. Možnost dobrého soužití s Romy přitom častěji vylučovali muži, lidé se základním vzděláním a lidé, kteří měli s Romy osobní zkušenosti. (red)

řekli a napsali o Romech

Myslet smysly a cítit duchem

Přichází podzimní plískanice a studené větry. Podívejme se tedy do slunné Itálie, kde, jak nás informuje slovenský deník SME, probíhá již dvaapadesátý ročník světového Bienále výtvarných umění v čarokrásných Benátkách „pod heslem „mysleť zmyslami, cítiť duchom – Umenie v súčasnosti. Predstavuje sa v ňom 76 krajín, novinkou je rómske umenie.“ Výstavu je možné shlédnout až do 21. listopadu. Takže zřejmě do Benátek se vydali slovenští Romové, neboť jak nás SME 24. 9. dále informuje, „Neplatiči v Nových Zámkoch už neprespávají pred mestským úradom a poslední protestující Rómovia opustili verejnú priestranstvo počas tohto víkendú a prednosta Mestského úradu v Nových Zámkoch Peter Ágh nevie, kam sa nastahovali, predpokladá, že k príbuzným. Napriek tomu, že protestující neplatiči sa dožadovali náhradných bytov a domov v meste, písomnú žiadosť si na úrade nepodal nikto.“

Nic nepodepisovat

Plzeňská radnice se zbavila neblaze proslulého městského pan-eláku. Soutěž na koupi budovy ve Strážnické ulici 10 a 12 na sídlišti Vinice se čtyřicet byty s převážně romskými obyvateli a s více než osmimilionovým dluhem na nájemném vyhrála v úterý firma P. S. Trans. Deník Právo dále uvádí (29. 9.), že ze čtyřicet bytů je čtvrtina neobsazených, lidé, kteří nasekali největší dluhy, jsou podle Tomáše Hirta, ředitele plzeňské pobočky společnosti Člověk v tísni, dávno ve Velké Británii. Současným nájemníkem Hirt doporučuje: „Nepodepisujte žádnou smlouvu bez konzultace s právníky nebo sociálními pracovníky. A nedejte se obalamutit nabídkou peněz v hotovosti.“ Problémových

domů a podobných minihett je po Plzni více, další jsou například v Resselově nebo v Jateční ulici. „Co s nimi bude, jsme zatím neřešili,“ sdělila náměstkyně primátora Marcela Krejsová (ODS). „Třeba v případě domu v Resselově ulici by bylo dobré nájemníky od sebe oddělit. Ale kam je přestěhujeme, tam se lidé vzbouří,“ uzavřela Krejsová.

Nekonečný vsetínský příběh

Žijí v bytech načerno, musejí pryč, uvádí 27. 9. Mladá Fronta Dnes o navrátilivších se romských exulantech z Prostějovska a Jesenicka, neznámějších to asi vystěhovaných v široširé ČR. Romové, které vsetínská radnice před časem vystěhovala do rodinných domků na Jesenicku a Prostějovsku, se postupně vracejí do Vsetína. Pobyt u příbuzných, v některých případech i dlouhodobě, jim však nyní radnice chce znepříjemnit. Vytípané byty budou v příštích týdnech navštěvovat strážníci městské policie, aby prověřili, jestli v nich dlouhodobě nežijí lidé bez trvalého pobytu ve Vsetíně. „Jedná se zjevně o reakci na to, že u romských rodin bydlí jejich příbuzní a přátelé, kteří nemají ve městě co pohledávat. Víme o několika takových rodinách,“ uvedl jeden z radních. Už během letních prázdnin se do města vrátila romská rodina Františka Žigy. Ta opustila své bydliště na Jesenicku a otevřeně dávala najevo, že by ráda prázdninový pobyt proměnila v trvalý návrat na Valašsko. „Opakovaně jsme uvedli, že jejich šance na legalizaci pobytu ve Vsetíně jsou prakticky nulové. Nebudeme nikoho zvýhodňovat na úkor druhého. Už vůbec ne rodiny, které patří mezi dlužníky a byly s nimi i dříve v tomto ohledu dlouhodobě problémy,“ říká mluvčí radnice Eva Stejskalová.

Albina Schwartzová

Perličky na dně – projekce v MRK

V rámci podzimního přednáškového cyklu na téma Zlatá šedesátá uvede 16. října Muzeum romské kultury projekci filmu Perličky na dně. Více než o film se však jedná o filmové pásmo, které má spojnici v osobě autora předloh – Bohumila Hrabala.

Na projektu, který byl nápadem tehdy mladého režiséra Jaromila Jireše, se sešly mnohé budoucí hvězdy českého filmu. Vedle samotného Jireše to byli jeho spolužáci z FAMU Jiří Menzel, Jan Němec, Evald Schorm a Věra Chytilová.

Ač jsou všichni společně řazeni do škatulky česká nová vlna, jejich režisérský rukopis se od počátku

ubíral různými směry. V tomto ojedinelém pásmu máme možnost porovnat jejich rozdílný přístup ke stejné látce v počátku jejich tvůrčí dráhy, zvláště když jsou všechny povídky natočené z ruky jediného kameramana (Jaroslav Kučera). Každý pojal předlohu po svém, aniž by se však zcela ztratil rukopis hrabalovské poetiky. Jiří Menzel si vybral povídku Smrt pana Baltazera (ve filmu Smrt pana Baltazara), která zobrazuje motorčkářské závody na brněnské Velké ceně způsobem, jako by šlo o rodinnou výpravu na baletní představení. V porovnání s ostatními se Jan Němec držel předlohy snad nejvíce. Povídka Podvodníci zachycuje

poslední rozhovor dvou typických pábitelů, kteří si až do poslední chvíle lžou o svém uplynulém životě. Vizualně nejpoutavější je povídka Evalda Schorma Dům radosti, která vyčnívá už tím, že je jako jediná v barvě. Popisuje bizarní návštěvu dvou pojišťovacích agentů v domě naivního umělce. Režisérovi se podařilo asi nejlépe vystihnout jak poetičnost všednosti, tak absurdně humorné ladění Hrabalova literárního stylu. Automat svět Věry Chytilové je postavený na do jisté míry autobiografickém monologu Vladimíra Boudníka. Ústředním tématem rozhovoru i celé části filmu je motiv sebevraždy.

A proč bude tuto filmovou skládku promítat Muzeum romské kultury? Důvodem je poslední povídka Romance, kterou natočil iniciátor projektu Jaromil Jireš; atmosférou lehce připomíná Formanův film Lásky jedné plavovlásky. Titulní lovestory probíhá mezi mladým instalatérem, toužícím vypadat jako Gérard Philipe, a romskou dívkou, která, jak tvrdí, má v rodině osm fanfánů Tulipánů.

Filmovou projekci uvede Františka Dvorská, studentka romistiky Univerzity Karlovy v Praze a Ústavu filmu a audiovizuální kultury Masarykovy univerzity v Brně.

Anna Juránková
Muzeum romské kultury

Záběr z filmu Perličky na dně

Romská problematika a její proměny II.

V dalším poohlédnutí za desetiletým výročím tzv. Bratinkovy zprávy se podívejme na fenomén prezentace romských témat v českých médiích a potažmo ve veřejné i odborné debatě. Tým odborníků Bratinkova náměstka Dobala ve zprávě podal realistický popis sociální situace Romů v České republice, který byl fakticky popisem tíživých podmínek vytváření životního světa prvních generací imigrantů ze slovenských romských osad v české společnosti.

Namísto mediace reprezentace

Zdůrazňovala se potřeba mediace mezi kulturně (tedy hodnotově) se odlišujícími komunitami Romů a českým institucionálním prostředím. Takovou mediaci měli zajišťovat nově ustanovení romští poradci na tehdejších okresních úřadech a na centrální úrovni pak Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity, především její romští členové. Avšak v praxi (a zvláště pak v té mediální) nefigurovali romští poradci většinou jakožto poradci své instituce (tedy okresního úřadu) ve věcech přístupu k romské komunitě, nýbrž spíše jako poradci romských klientů ve věcech převážně sociálního rázu. Takto byla jejich funkce z většiny chápána jejich nadřízenými. Mnozí romští poradci se pak cítili jako zástupci místních romských komunit, které však byly zhusta virtuální, protože se skládaly z mnoha romských velkorodin, které spolu v lepším případě nechtěly mít nic společného, v horším se často ocitaly v konfliktu. Pokud byl „romský poradce“ příbuzensky vázán k jedné z velkorodin, těžko pak mohl radit či mediovat ve prospěch druhé. Pokud byl například „děčákový“ (tj. původně z dětského domova či z pěstounské péče), pak byl ignorován. A pokud byl „bílý“, tak to už vůbec nebylo košer. Spory

o obsazování míst romských poradců mezi místními Romy se pak staly a dodnes jsou očekávaným folklorem, včetně demonstrací za odstoupení toho či onoho, psaní stížností premiérovi, prezidentovi etc. Z některých romských poradců se stali po zrušení okresů profesionální sociální pracovníci, jiní dnes působí v povětšinou kumulovaných funkcích dodnes na pověřených obcích nebo nových krajských úřadech. Z členství v tehdejší vládní Meziresortní komisi se stal pak vůbec boj o prestiž a málokdy bylo pochoopeno, že se jedná o čestnou konzultační funkci za proplacení jízdného. Média a veřejnost pak měla tyto „romské úředníky“ za reprezentanty romské komunity, kteří mají řešit „romskou otázku“. Pomímám záměrně roli romských občanských sdružení, kterých vzniklo a zaniklo za poslední desetiletí několik desítek (možná stovek). Konstantou je několik stabilnějších sdružení zaštitěných romskými osobnostmi, jejichž personál však zaujímají placení koordinátoři z řad tzv. majority. Několik romských politických stran se za uplynulé desetiletí zcela propadlo do zapomnění, včetně kdysi slavné ROI (Romské občanské iniciativy), zdiskreditované

volební spoluprací s neonacisty za předsednictví Štefana Ličartovského.

Zářivý svět projektů

Tristní situace v romských enklávách a ghettech, skinheadské rasistické násilí a zvláště pak vlna žádostí o azyl v zahraničí vedly před vstupem České republiky do Evropské unie k zvýšenému zájmu o vskutku strategické uchopení problematiky integrace Romů. Začali se jí zabývat lidé působící v několika profesionálních organizacích, zkušených v poskytování zahraniční rozvojové pomoci a sociální práci. Tito lidé se nechtěli konformovat s balastem pseudoprojektů typu Dekáda romské inkluze nebo Evropské romské fórum. Jak jsme uvedli v minulém poohlédnutí, jedině, co se za uplynulé desetiletí změnilo, byl způsob rozpravy, který zosobňovala emancipační rétorika tehdejšího zmocněnce vlády Petra Uhla, nalézající řešení „romské otázky“ (tj. konfliktního soužití s Romy a mezi Romy) v jakémsi obrození romského národa na způsob národních emancipací jiných etnik v 19. století. Taková změna byla iniciována nově zavádným konceptem sociálního vyloučení, importem z Evropské unie a domácími analýzami, uplatňujícími kulturně-antropologický přístup. Vládní koncepce romské integrace, zvláště pak její několikeré aktualizace z posledních let, se pak z obou uvedených přístupů snažily vytvořit nesourodou směs, která však v mediálním prostředí vedla spíše k mediální (a společenské) etnizaci chudoby. O tom však příště.

(asch)

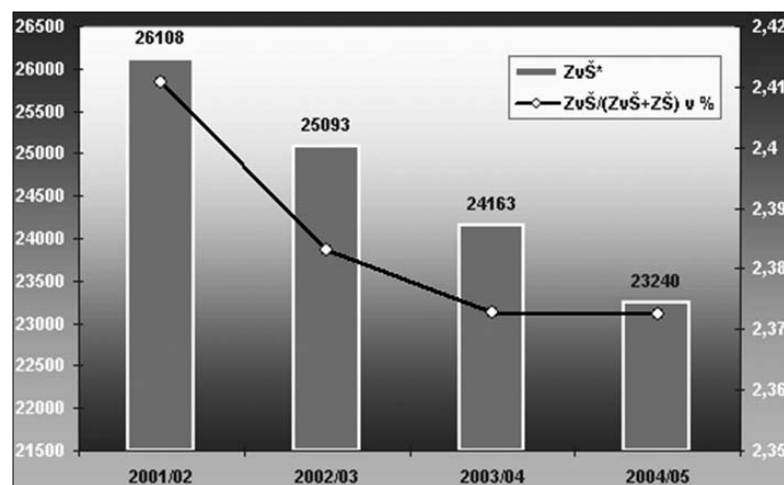
Mýty kolem počtu romských žáků ve zvláštních školách

Analýza fenoménu na serveru
www.demografie.info

Daniel Hůle, známý ze své výzkumné činnosti na pražském Smíchově a působení v společnosti Člověk v tísni, v uveřejněné analýze upozorňuje na mýty obklopující postavení romských žáků na základních školách. Zdůrazňuje, že téma je stále aktuální, a to i po formálním zániku zvláštních škol. Analýza uvádí: „Podle nového školského zákona se školy vzdělávající žáky s mentálním postižením (tzv. zvláštní školy) staly od 1. ledna 2005 školami základními. Nástupnickou organizací zvláštní školy se stala základní škola praktická se vzdělávacím programem zvláštní, popřípadě pomocné školy. Naplnění této legislativní normy má v mnoha případech zpoždění. Tam, kde již ke změně došlo, je otázka, do jaké míry jde o změnu formální nebo se jedná o komplexní změnu v přístupu ke vzdělávání a zda možností absolventů těchto škol se významně zlepšil při postupu na střední stupeň vzdělávání. Rozhodně je však tato norma dobrým posunem, i když její reálné naplnění bude zřejmě ještě mnoho let trvat. Analýza vychází z údajů za období před touto legislativní změnou. Důvodem je skutečnost, že do 1. ledna 2005 byla situace transparentní, tedy všichni žáci, kterým se dostávalo fakticky zvláštního vzdělávání, byli i ve výkazech MŠMT evidováni jako žáci zvláštní školy. Od 1. ledna 2005 se tato situace změnila, některé zvláštní školy se staly základními školami, i když faktický obsah výuky nebyl ve významné míře změněn, a některé školy se staly školami základními praktickými. Za současné situace tedy nelze pro potřeby analýzy jasně odlišit školy a žáky se speciálním vzděláváním.“

Otázka počtu

„Odhadnout skutečný počet Romů žijících na území Česka je neskutně úkol. Neexistuje „správné“ řešení především díky kontinuálně probíhající imigraci Romů ze Slovenska. Musíme se tak spokojit se širokými intervaly těchto odhadů. Zatímco odhad absolutního počtu je komplikovaný, práci

Absolutní počty žáků ve zvláštních školách a jejich podíl k celkovému počtu žáků v procentech
Pramen: Český statistický úřad

s věkovou strukturou nám umožňují výsledky ze sčítání lidu domů a bytů z let 1970, 1980, 1991 a 2001. Ačkoli se v letech 1991 a 2001 na základě sebeidentifikace k romské národnosti přihlásilo jen nepatrné množství lidí (32 903, resp. 11 746), rozložení podle regionů a věkové struktury se překvapivě shoduje s výsledky ze sčítání v roce 1980 (regionální distribuce a vývoj věkové struktury) a především s daty ze soupisů národních výborů (regionální distribuce), které máme naposledy k dispozici k roku 1989.“

Hůle zdůrazňuje, že se jedná o hrubé odhady a jako s takovými se s nimi má také nakládat:

„K odhadu podílu Romů, kteří navštěvují a před lednem 2005 navštěvovali zvláštní školy, potřebujeme znát počet Romů, kteří v daném školním roce skutečně navštěvovali nějakou zvláštní školu a celkový počet Romů v dané věkové kategorii (přibližně 6–15 let). Jelikož nemáme k dispozici statistiky žáků zvláštních škol podle etnické příslušnosti, můžeme předpokládat, že naprostá většina žáků v těchto školách jsou Romové. Pro jednoduchost budeme předpokládat, že všichni žáci zvláštních škol, kteří byli do tohoto specifického typu školy zařazeni z důvodů mentálního postižení (zcela dominantní důvod, asi z 90 %) a z důvodu vývojové poruchy učení a chování, jsou Romové. Při podrobnější analýze věkové struktury romské

subpopulace získáme podíl školou povinných (přibližně 6–15 let) příslušníků této subpopulace. Tento podíl činí přibližně 22 %.“

„Pro výpočet odhadu podílu Romů, kteří navštěvují nějakou zvláštní školu, budeme vycházet z odhadu celkového počtu Romů na území Česka z projekce Květy Kalibové, která se touto problematikou dlouhodobě zabývá. Podle této projekce by mělo u nás k roku 2005 žít přibližně 250 tisíc Romů. Z toho 22 % představuje asi 55 tisíc osob. Ve školním roce 2003/2004 tedy žilo v ČR velmi přibližně 55 tisíc Romů navštěvujících základní nebo zvláštní školu. Zároveň v tomto roce zvláštní školu navštěvovalo celkem 24 164 dětí, což představuje přibližně 44 %. Kdybychom se přitom drželi odhadů romských aktivistů, kteří celkový počet Romů v ČR odhadují přibližně na 350 tisíc, tvořil by tento podíl Romů navštěvujících zvláštní školu z celkového počtu školou povinných Romů „jen“ asi 30 %. A přitom právě tyto aktivisté, podobně jako někteří novináři, uvádějí výše popsané odhady (75 %) podílu Romů umístovaných do zvláštních škol.“

„Je tedy patrné, že kolem zvláštních škol se vytvářejí různé mýty a jedním z nich je právě nadřazení odhadů počtu dětí, kterých se tento problém přímo dotýká. V tomto případě se jedná pravděpodobně o téměř dvojnásobný odhad. Paradoxem je, že většina těch, kteří uvádějí obdobná čísla, zároveň deklarují, že na území Česka žije přibližně 300–350 tisíc Romů, což by za uvážení reálného počtu dětí ve zvláštních školách a za předpokladu, že všechny tyto děti jsou Romové, představovalo méně než polovinu uváděného podílu (30 % oproti 75 %). Takové nadhodnocování často vede pouze ke skandalizaci a lidem spoluzodpovědným za současný stav tato nepřesnost umožňuje bagatelizaci celé problematiky. A přitom i kdyby se situace týkala „pouze“ 40 % dětí nebo i 30 %, jedná se o problém, který vyžaduje neodkladné koncepční řešení, na kterém by participovalo co největší množství zaangażovaných institucí.“

Text byl publikován jako součást analýzy zaměřené na dopady komunitního vzdělávání na Romy v časopise Demografie (1/2007)

(upraveno red)

napsali jste nám

Existuje pro romské žáky finanční příspěvek?

Jmenuji se Eliška, je mi 18 let. V zářijovém Romano hangos jsem se dočetla: není vám jedno dění okolo vás?

Není, a proto vám také píši. Minulý rok jsem přerušila z finančních důvodů ve třetím ročníku školu. Bydlím s dvěma bratry, kteří dochází na ZŠ. Matka samoživitelka pobírá nízké sociální dávky. Neustále se snaží sehnat práci, ale v třitisícovém městečku je takřka nulová pracovní příležitost. Docházím do třetího ročníku oboru kuchař-číšník. S podporou romského příspěvku můžu nadále studovat. Platí mi internát, celodenní stravu a koupí mi pomůcky, nutné k mému oboru. Když má matka donesla řediteli školy žádost o romský příspěvek, který se mimochodem musí podat do 14. září, povídal, že to vidí poprvé.

Tak se ptám: neměli by ředitelé škol vědět, že takový fond či příspěvek existuje? Kdo rozhoduje o tom, do jaké školy se tyto papíry pošlou a do jaké ne? Říká někdo snad: do Pelhřimova to pošleme a do Liberce ne? Zajímá mě, jaký v tom je systém, jak to funguje?

Když moje matka potvrzovala tyto papíry u mého kurátora, řekl, že je to diskriminace vůči ostatním. Matka odpověděla: Radši byste byl, aby moje dcera nikdy nevyučená a pobírala sociální dávky od státu? Řekl: Ne, máte pravdu, asi je to krok dopředu... Já souhlasím, je to dobrý krůček pro naši menšinu. Jsem velice vděčná za tento příspěvek, ale musím se zeptat: student romského původu ve finanční tísni nebude moct pokračovat ve studiu. Jak se dozví, že může pokračovat s podporou romského příspěvku, když neví, že existuje?

Eliška

Vážená Eliško,

redakce Romano hangos mě požádala, abych zodpověděl Váš dotaz, který se v jádru dotýká velmi podstatné věci: jak je vůbec možná a jak funguje podpora vzdělávání Romů.

Ptáte se, zda by ředitelé škol měli vědět, že takový fond či příspěvek existuje. Jistěže měli a informování ve věstníku ministerstva školství o takové možnosti jsou. Program finanční podpory romských žáků středních škol funguje již od roku 2000, tedy sedmým rokem, a veřejnost je o jeho existenci informována v médiích obecně, zvláště pak na webových stránkách jeho administrátora, tj. ministerstva školství (www.msmt.cz/mladez/vyhlaseni-programu-podpora-romskych-zaku-strednich-skol-na-obdobi-zari-prosinec-2007); informace zveřejňuje rovněž kancelář Rady vlády pro záležitosti romské komunity na stránkách Úřadu vlády (www.vlada.cz) a webové stránky občanských sdružení (www.romea.cz, www.dzeno.cz), romský národnostní tisk (např. Romano vodi), vysílání romské redakce Českého rozhlasu O Roma vakeren, také krajské školské úřady a další. Jen letečně použít některého z internetových vyhledávačů vám dodá desítky odkazů. Těžete-li se, kdo rozhoduje o tom, do jaké školy se tyto papíry pošlou a do jaké ne, pak to mohou být opět jen odpovědní úředníci ministerstva školství, na jehož webových stránkách jsou všechny potřebné formuláře ke stažení v elektronické podobě.

Zajímáte se o to, jaký je v tom systém a jak to funguje. Nuže, jedná se především o opatření výrazně nesystémové, jako ostatně doposud téměř všechny programy týkající se takzvané integrace Romů. Základní parametry programu jsme vytvořili takřka na koleno, tedy konkrétně na počítači tehdejšího náměstka ministra školství Petra Roupce. Cítili jsme se tehdy podobně jako váš kurátor; že je to diskriminace vůči ostatním, ale že než aby zůstávali romští žáci z finančních důvodů nevyučeni a na dávkách, je nutné dělat věci hic et tunc (tady a teď). Váš „kurátor“ (zřejmě máte na mysli vašeho sociálního pracovníka) řekl, že je to asi krok dopředu. Před sedmi lety jsem to také tak pojímal, měl jsem zato, že by takový program měl být pro všechny školy vyučující středoškolské v rodin, jejichž příjmy jsou nedostatečné a že se tímto směřem časem vyprofiluje.

Proč tvrdím, že se jedná o opatření nesystémové? Protože není zakotveno trvale v školském systému a není ani administrováno v rámci školního roku (září až červen), ale v rámci roku rozpočtového, takže na dvakrát, leden až červen, září až prosinec. Dále, není to žádné stipendium, jak se lidově říká, ta mohou být jenom prospěchová nebo sociální. Jedná se o dočasnou podporu žáků z romské sociokulturně znevýhodněné skupiny, proto v žádosti musí být vyjádření příslušného ředitele školy a sociálního odboru. Svým vyjádřením tak vlastně rozhodují o vašem zařazení (či nezařazení) do takto „romské sociálně-kulturně“ pojaté skupiny, kterou jinak právní řád ani sociální systém nezná. Mezinárodní úmluvy (nebo např. Evropská sociální charta) pozitivně diskriminaci menšinových etnik umožňují a hovoří o dočasných vyrovnávacích opatřeních pro etnické menšiny, avšak blíže neuvádějí, jak je možné taková opatření uvést v soulad s občanským principem a již vůbec ne to, jak nějaké etnikum vymezit. Ani pak to, jak dlouho trvá dočasnost.

Píšíte, že je to „dobrý krůček pro naši menšinu“. Nejsem si tím jist. Takový program chutě nechce stigmatizuje (označuje a vyděluje) jeho příjemce a vyvolává mezi žáky nevráživost, vede k etnicizaci chudoby. Za sedm let existence „romského příspěvku“ protekly tímto programem desítky milionů korun. Domnívám se, že program pomohl stovkám a tisícům jeho účastníků absolvovat střední vzdělání. Ačkoliv vím, že z něj čerpali mnozí učni a studenti z rodin, které na tom nejsou ani sociálně (myslím tím ekonomicky) špatně, ba naopak. Sedm let existence programu je však doba dostatečně dlouhá k tomu, aby se taková podpora mohla vyhodnotit a zaměřit na všechny sociálně slabé (jak se dnes říká sociálně vyloučené) bez ohledu na jejich etnicitu.

Roman Křištof

v letech 2000–2003 ředitel kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity, působí v Socioklubu (www.socioklub.cz), e-mail: socioklub.brno@seznam.cz

Ilustrační foto

Archiv RH

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

MUZEUM
ROMSKÉ
KULTURY

Program na říjen 2007

Výstavy:

Jednou večer – sny?

autorská výstava Věry Kotlárové
obrazy, které by mohly mluvit, když vy budete tiše...
Mladá absolventka FaVU MU, oboru kresba a intermedia,
ve své tvorbě čerpá ze zážitků všedních dní.

Řemesla našich předků/ SIKHLARDI BUTI – somnakuři buti
tradiční romská řemesla netradiční formou
Nástroje a výrobky jsou zde postaveny do kontrastu se
současným komerčním pojetím řemesel. Výtvarný styl
výstavy reflektuje silnou hypermarketovou kulturu.

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1939-2005)

na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu
Romů

Další akce pro veřejnost:

ZLATÁ ŠEDESÁTÁ (v rámci cyklu Kdo jsou Romové?)

16. 10., 18.00, přednáškový sál
Promítání filmu Perličky na dně, uvede Františka Dvorská,
studentka romistiky FF UK a Ústavu filmu a audiovizuální
kultury Filozofické fakulty MU.

Perličky na dně, Československo, 1965, 105 min., režie
Jiří Menzel, Jan Němec, Evald Schorm, Věra Chytilová,
Jaromír Jireš. Svěrázné povídky Bohumila Hrabala přitáh-
ly v 60. letech pozornost mladých filmařů. Zavítáme mezi
nadšence automobilových závodů, navštívíme dva staříky
v nemocnici, ocitneme se v libeňské hospodě, nechybí ani
instalatér zamilovaný do cikánské dívky...

9. 10., 17.00, ateliér MRK

Dokud se šustí, ještě se neumřelo...

Tvořivá dílna pro všechny – výroba předmětů
z kukuřičného šustí
Výroba panenek a drobných dekorativních předmětů.
Podzimní inspirace, radost z tvoření a zkušená lektorka.
Kurzovné: 50 Kč, více na www.rommuz.cz

Otevřeno: út-pá 10–18, poslední vstup 17.15
ne 10–17, poslední vstup 16.15

Romano hangos

Ke stažení:

Najdete nás na nových internetových stránkách SRNM:

www.srnm.cz/cz/romanohangos.htm

Redakce Romano hangos hledá nové romské redaktory, dopisovatele a externí spolupracovníky.
V případě dobré spolupráce možnost navázání pracovního poměru.
Tel.: 545 246 645, e-mail: grafika.rhangos@volny.cz

Romano hangos vychází nepřetržitě od roku 1999. Jediné tištěné romské periodikum v České republice.

Romano hangos si můžete objednat na tel. 545 246 673, e-mail: rhangos@volny.cz

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS

Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSC, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol:	☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu

Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Francouzská 84, 602 00 Brno. IČO: 26908000; Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 35-1366180207/0100. Cena ročního předplatného je 200 Kč.

Společenství Romů na Moravě

Francouzská 84, 602 00 Brno
Tel.: 545 246 673, e-mail: srnm@srnm.cz

Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR

6. **django fest**

27.10.
18:00 fléda
Brno

Společenství Romů na Moravě
Francouzská 84, 602 00 Brno
Tel.: 545 246 673, Fax: 545 246 674

GIPSY.CZ

GULO ČAR

Omo Oya

... a další ...
... hudba ... tanec ... promítání

Podpořte o. s. Vzájemné soužití

Určitě znáte činnost občanského sdružení Vzájemné soužití (www.vzajemnesouziti.cz). Sdružení se podařilo uskutečnit velmi úspěšné projekty, které byly oceněny nejen u nás, ale i v zahraničí (např. Vesnička soužití, policejní asistence).

Občanské sdružení Vzájemné soužití poskytuje terénní služby a sociální poradenství, brání lidská práva. Mnoho lidí by bez pomoci jeho pracovníků nemělo střechu nad hlavou, rodiče v sociální nouzi by přišli o své děti atd.

Podpořte prosím o. s. Vzájemné soužití v anketě Ostravská nezisková organizace roku *e-mailem* (redakce@ostrava.cz), *telefonem* (tel. 599 442 291), případně *písemně* na Magistrát města Ostravy, redakce Ostravská radnice, Prokešovo nám. 8, 729 30 Ostrava.

antidiskriminace.romea.cz

web proti diskriminaci

linka proti diskriminaci volejte 800 220 800

Skupina Gulo čar

hledá textaře píšící moderní texty v romštině.

Zájemci pošlejte své nabídky na vladimir.dirda@centrum.cz,
www.gulocar.com

Romské internetové rádio vás pravidelně seznamuje s děním, které se dotýká romské problematiky.
Zaposlouchejte se do romských veršů.
Ti, kteří věří ve věštby a horoskopy, mohou poznat svůj osud v pořadu věnovaném astrologii a magii.
Vysílání je v češtině, romštině a angličtině.

Rádio Rota, V Tůních 11, 120 00 Praha 2
Tel./fax: +420 224 941 945, 7, 8
www.radiorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radiorota.cz